

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő: LAKITS YENDEL.

Lapfőlapjados:	Kiadó:
„Népnevelők Budapesti Egyesülete.“	MÉHNER VILMOS. Budapest, IV. ker. Papnövelde utca 8.
Megjelenik e lap minden szombaton.	A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz:
Előfizetési ára	Budapest, VI. ker., Ersek-utca 4. sz.
Égész évre 4 frt.	előfizetési pénzek, reklamatiók és hirdetések a kiadóhoz:
Fel évre 2 frt.	IV. ker. Papnövelde-utca 8. sz.
Negyed évre 1 frt.	küldendők.
Pályázatok és egyéb hirdetések petit soronként 10 krral számíttatnak.	
— Kéziratok nem küldetnek vissza. —	

Elmélkedések az emberi képességek felett.

„Ha önmagadat akarod megismerni: nézd mit nyennek mások.
Ha ezeket akarod megérteni, magad szívébe tekint!”
Schiller. Bálzac.

Harminczöt évvel ezelőtt már irtam egy cikket a gyermek képességeiről, és ezen idő óta mindig foglalkoztam e kérdéssel. A 24 évvel ezelőtt irt „Erziehungslehre“ című művemben ismét értekeztem e tárgy felett. Későbbben részint újságokban, részint általam kiadott újabb műveimben, de különösen „Az oktatás módszere“ című művemben közöltem igénytelen véleményemet az emberi képességekről. És ennek daczára, hogy annyi éven át az emberi és gyermeki tehetségek felett gondolkodtam és irtam, és daczára annak, hogy ezen idő óta ezen tárgy felett sok tanulságos művet és cikket olvastam, mégis be kell most vallanom, hogy e tárgy még nincs kellőleg tisztázva előttem, és hogy ezen kérdésre még most sem tudnék kielégítő feleletet adni. Még most is szükségesnek tartom az emberi képességeket gondolkodásom tárgyává tenni és e fontos kérdést minden tanító és minden nevelő figyelmébe nagyon ajánlani.

A gyermek képességeinek ismerete nélkül természetszerű és tervszerű nevelés lehetetlen. Ezen kérdés tulajdonképen a lélektan legfontosabb része. Az emberekkel csak akkor lehet czélszerűen boldogulni, ha ezek természetét, tehetségeit ismerjük.

E fontos kérdést már a legrégibb időben ismerték, már böles Salamon mondá: „Vezesd a gyermeket természete szerint, és későbbi korában sem fog eltérni a rendes útról. De eddig még senkinek, sem a bölesészeknek, sem a paedagusoknak nem sikerült ezen kérdésre kielégítő, a gyakorlati életben felhasználható feleletet adni.

Mi tulajdonképen a képesség? és mi a tehetség? Mi az ösztön? Mi

a talentum, lángész? Egyenlők-e a gyermekek, ha a világra jönnek? Micsoda befolyással bír az öröklés? Mit tehet a nevelés? Mindezen kérdések most ismét szellemi szemem elé torlódnak és telvilágosítás helyett inkább zavart okoznak.

A régi lélektan két- és későbbben háromféle tehetséget sorolt fel, t. i. az ismerő, az érző és az akaró tehetséget, és ezeket ismét alosztályokra osztotta fel; de ezen tehetségek felsorolása nem felel meg a valóságnak.

A tapasztalat mutatja, hogy valaki a számképzeteket nagyon könnyen tudja megtartani és visszaidézni, de a hangokra nézve gyenge emlékező tehetséggel bír. Vannak emberek, a kik bizonyos gyakorlati tárgyakról értelemmel beszélnek, más tárgyakra vonatkozólag pedig kevés értelmet tanúsítanak.

A lelki képességek ilyféle felosztása a tévedésen alapszik, és mindazoknak, a kik emberismeretre szorúlnak, mint p. a nevelőnek, a bírónak keveset használt.

Renécke a régi lélektan fölött pálczát tört és a régi lelki tehetségek helyett alaperőket vesz fel, a melyek közé az érzeket is számítja; és ezen alaperőknél a fogékonyságot, az ingerlekenységet, az élénkséget és a kitartást különbözteti meg.

Gall a phrenologia alapítója, 40 alapterhetséget különböztet meg az embernél, mint pl. a táplálkozási, a nemi ösztön, a gyermek iránti szeretet, a helyérzék, a ragaszkodási ösztön, a megszerzési, az építési ösztön, a becsvágy, az elővigyázat, a jóakarát, az alak, a számérzék, az összehasonlítási képesség, a lelkiismeret stb.

Herbart, ki a paedagógiát a psychológiával összefüggésbe hozta, kit joggal lehet a lélektani paedagogia megalapítójának tekinteni, a tanulók különböző képességeiről igen becses leveleket közölt. Herbart a gyermekek képességeiknél, életműtani, azután életműtani és egyszersmint lélektani, és végül tisztán lélektani különbségeket különböztet meg.

Dr. Schmidt Károly, kit az antropologiai neveléstan alapítójának nevezhetünk, mondja:

„Minden emberben az emberi erők mennyiségre és minőségre nézve, különbözőképen lépnek fel: ezen alapszik az egymásközi különbség, ezen alapszik az ember egyénisége. Testileg az egyéniség a test nagyságában, alkatában és vérmérsékletében nyilvánul, szellemileg a gondolkodási tehetség, mint tér-, idő-, alak-, súly-, színérzék, összehasonlítási és következtetési tehetségek, érzelmi képességek, mint önértés, becsvágy, tetszésérvés, elővigyázat, jóakarát, lelkiismeret és hit a különböző ösztönökben, mint táplálkozási, nemi, önfentartási és küzdelmi ösztönökben nyilvánul.

Ahol a vágyak uralkodnak az érzelmek és gondolatok felett, ott csak durva, aljas emberekkel találkozunk. Ha az érzelmek hatalmasabbak, mint az akarát és gondolat, úgy a bosszus- és fanatikussal van dolgunk. Ha a gondolkodás a vágyakat, az utóbbiak pedig az érzelmeket mulják felül, akkor a tettető, a képmutató van előttünk.

De mihelyt mi az embernél észreveszszük, hogy gondolkodása érzelmei felett, érzelmei pedig vágyai felett uralkodnak, úgy felvehetjük, hogy az illető az összes jellemek osztályába sorolható.

Mi e helyütt egy rövid visszapillantást vetettünk ezen fontos kérdések fejlődésének történetére. Még néhány példabeszéddel és életszabállyal bebizonyíthatnók, hogy a gyakorlati emberek is foglalkoztak ezen kérdéssel, és emberismeret után törekedtek pl. „írásról, a pénzfizetésről, a haragról ismerni meg az embert.” „Mondd meg nekem kívül társalogsz, és én megmondom neked, milyen ember vagy te.” „A ki az embereket ki akarja ismerni, ítélje meg kívánataik szerint” stb.

Mindebből kitetszik, hogy eddig a tudomány még kellő felvilágosítást nem nyújtott az emberi képességekről, és hogy a gyermekeknek képességeik szerint való megismerése és osztályozása előttünk még mindig ismeretlen. A mint a tiszt. olvasók láthatják, ezen kérdéssel még eleget lehet beszélni.

Képesség alatt értjük az emberrel született vagy a nevelés által elsajátított tulajdonságot, melynélfogva bizonyos működést könnyebben vagy nehezebben végezhetünk.

Ziller „Vorlesungen über allgemeine Paedagogik” című művében a szellem eredeti, szilárd meghatározottságát természeti képességnek vagy egyéniségnek nevezi.

Képesség alatt Dr. Verédi Károly szerint az emberi szellemnek bizonyos benyomások befogadása és áthasonlítása iránti fogékonyságát értjük, mely vagy vele születik a testi szervezettel, vagy a helyi és társadalmi viszonyok által idéztetik elő. Bizonyos képességek nagyobb fokú bírása p. o. a színek szépségének felfogása, talentumnak nevezetetik.

Preyer, híres physilogus, a képesség alatt az ideges ingereknek sok nemzedéken át egyenlő módon ismételt összekapcsolását érti. Szerinte az agyvuló sokféle bélyeggel ellátva jó a világra, ezek közül egyesek homályosak, mások valamivel világosabbak. „A geniének az a megismerhető jele, hogy mindenben egviránt nagy, mindenben mester, mindenben eredeti és teremtő,” mondja Berzsenyi Dániel.

Az ösztön is az állattal született és csak abban különbözik az emberi képességtől, hogy amaz kevésbbé, emez jobban tökéletesíthető, hogy amaz nevelés nélkül is, emez neveléssel érheti el csak rendeltetését, és hogy az az emberi képességnél a különféle fejlődési fokok száma sokkal nagyobb, mint az ösztömmél. Ribeaup, híres francia bölcész mondja: „Az ösztön tudat nélküli ész.” Az állatok is képesek érzelmeiket, pl. örömet, haragot, félelmet a szemeik, hangjaik és testmozdulataik által kifejezni. Az állatok is tér-, idő-, szám-, hang-érzéssel, reprodukció, utánzási, összehasonlítási, következtetési tehetséggel bírnak, úgy, mint az emberek, de a kifejlődési képességek hiányzik. Ezen képességek a kvalitásra nézve különböznek az embereketől.

A méhnél pl. észreveszszük, hogy a művészeti ösztönnel jó a világra. ezen műösztön a méhek általános képessége. Az ember pl. az utánzási ösztönnel születik, de ezen általános képesség már a gyermekeknél különböző fokon gyöngé és erős mértékben mutatkozik. Vannak olyanok, mint pld. Helvétius, kik azt állítják, hogy az emberek egyenlők, hogy nem léteznek különös tehetségek, és hogy a nevelés mindent tehet; de a tapasztalás mutatja, hogy a gyermekek már életük első napjaiban egymástól különböznek, emésztési, érzési és mozgási képességük által, ikergyermek-

keknél, a kik ugyanazon nevelésben részesülnek, különböző hajlamokat, ösztönöket, vágyakat, ügyességeket, tulajdonságokat, erőket és eredményeket mutatnak fel. Minden gyermek bizonyos testi és lelki tulajdonságokkal, diszposíciókkal jön a világra, a melyek által más gyermekektől különböznek.

Folytatás következőkben.

Léderer A.



A házi feladványokról.

Engedje meg mélyen tisztelt szerkesztő úr, hogy a házi feladványok kérdéséhez én is hozzászóljak.

Krompászky J. úr szerint a házi feladványok a népiskolában nem szükségesek, mert általuk önmunkásságra nem szoktatunk, a gyermeket túlterheljük, kényszer-munkára, csalásra, hazudozásra, lopásra adunk alkalmat, igazságtalan büntetésre ragadtatunk, a gyermek egészségét rontjuk s a szülőket önmagunk ellen ingereljük.

Viszolay I. úr az önmunkásságra szoktatás s az emlékezet gyakorlása czéljából szükségeseknek tartja a házi feladványokat. Ugyan ez a meggyőződése Várady A. úrnak is, mert a gyermeket önálló produktív munkára akarja képesíteni, mert a házi feladványokat a gyermekre nézve tehernek nem tekinti, mert sok baja lesz a gyermeknek a gymnasiumban, ha mi őt saját lábán járni meg nem tanítottuk és mert a házi feladványok árnoldalait csak a tanító helytelen módszere idézi elő. Várady úr egyuttal élezelődik is és K. úr itt-ott tulzó szavait neveltségessé tenni igyekezik, a mi a vita hevében megjárja ugyan, de inkább való arra, hogy elkeserítsen, mint arra, hogy meggyőzzön.

A kérdés teljesen gyakorlatias s megoldása nem csupán paedagogiai és didaktikai elvektől, hanem a helyi körülményektől, a társadalmi és családi viszonyoktól s az iskola osztott vagy osztatlan voltától is függ.

Kétségtelen paedagogiai elv, hogy a gyermeket önmunkásságra nevelnünk kell s én az emlékezet-gyakorlás didaktikai szükségességét sem tartom mellőzendőnek. Mivel pedig a házi írásbeli feladat és könyvből emlékezés az iskolában tanultak megtartására, begyakorlására, az emlékezet fejlesztésére s az önmunkálkodásra tagadhatatlanul hathatós eszköz: általánosságban épen nem szólhatok a házi feladványok ellen s csak azt kívánom, hogy e feladvány a gyermeket túl ne terhelje, a szükséges mozgástól, játéktól el ne vonja, a gyermek képzettségét meg ne haladja, neki az sem nehéz, sem túlságos könnyű ne legyen, s hogy a házi feladatot a tanító pontosan számon kérje s a hibák javítását úgy eszközölje, hogy ebből minden tanuló okuljon. Föltételezem azonban, hogy a könyvből csak olyat említtetünk, a mi a gyermeket érdekli, értelmét képi, szívét nemeríti s őt a gondolat helyes, folyékony kifejezésére tanítja és föltételezem, hogy a tanító éles szemű, fegyelmű, tapintata és a szülei házzal való összeköttetése által s a tanulók teljes bizalmának birtokában tökéletesen elejét veszi annak a csalásnak, idegen tollakkal hivalgásnak és — talán — lopásra vetemedésnek, melyet a gyermek a házi írásbeli feladványok mellett bizony sokszor gyakorolhat.

E föltételek megtartása igen nehéz; a házi írásbeli feladványok készítésének ellenőrzése csak utánajárással és a megoldott feladványok pontos összehasonlítása által lehetséges. A hol ez szigorúan, következetesen nem történik, ott a házi írásbeli feladványok révén sokkal több a paedagogiai kár, mint a haszon. Ehhez képest kicsiség és könnyen megelőzhető az, hogy a gyermek házi feladványait elfeledi; emlékeztesse, intse a tanító őt arra mindig, valahányszor az iskolából hazamegy s ha a tanító sem bízik saját emlékezetében, tartson egy palatáblát, a melyre tett jegyzetei figyelemzetésül szolgáljanak. Ezekből is kitűnik, hogy az írásbeli feladatok sokkal több körültekintést, nagyobb tapintatot, több munkát rónak a tanítóra, mint az emlézni való feladványok. Talán az egyik oka, hogy sok tanító ellensége már „elvből” a házi feladatoknak, melyeket mi paedag. és didaktikai szempontokból ott, hol föltételeink megtartatnak, helyeseknek találunk.

Nézzük azonban a kérdést más oldalról is

Osztatlan iskolában, hol 6 osztályt egy tanító tanít, annyiféle és annyi volna a házi feladvány, hogy a tanító is nehezen igazodnék el rajta; a tanulók pedig egyrészt megcsömörlenének a sok „önállóságra szoktatástól,” mert hiszen csendes foglalkozásul már az iskolában is sok feladatot kell elkészíteniök, másrészt pedig nagy terhőkre volnának szüleiknek a nagy mennyiségű írásbeli munkákhoz, szükséges sok irka, toll, stb. kéregetése által. E tekintetek határozottan kimondatják velem, hogy osztatlan iskolában írásbeli házi feladat csak akkor adható, mikor szünnapok következnek.

Az iskola helyi viszonyai s a tanító körülményei szintén figyelembe veendőök kérdésünk eldöntésénél. A hol az iskola oly hitvány fölszerelésű, hogy a gyermekre nézve egészségesebb, ha otthon ír: ott házi írásbeli feladványt kell adnunk; a hol a tanító kántorkodik, s hogy megéllessen, gazdálkodik: ott nem volna méltányos követelni tőle, hogy a sok házi feladvány otthoni átnézésével, javíthatásával bajoskodjék. A hol az írásbeli házi feladványok szigorú ellenőrzését az iskola vagy a tanító megváltozhatatlan körülményei gátolják, vagy éppen lehetetlenné teszik: ott ama feladványok okvetetlenül elejtendőök.

A szülék társadalmi állása, a családi viszonyok döntő súlylval nehezdednek reánk e kérdés megítélésében. Oly gyermekeknek, kiket szüleik otthon akár magán-tanítással, akár valami kézimunkával elfoglaltak, házi feladvány vagy éppen nem, vagy csak igen kevés adható s e mértéket csak akkor találhatjuk el helyesen, ha a család eme körülményeit teljesen ismerjük. Valóságos bűn volna továbbá az is, ha szegény, nyomorult viskókban lakó gyermekeket a házi feladványok által a szoba rossz levegőjében létele, kellő világosság nélkül való írásra, olvasásra kényszerítenénk s ha követelnök, hogy azok, kik az íráshoz egészségtani tekinteteből helyesen nem ülhetnek, mert arra alkalmas szék, asztal nincsen, vagy ha van, ahhoz őket nem engedik — otthon írjanak, rajzoljanak. Nagyon csekély haszon és sok kár háramlik a gyermekre a házi feladványokból még akkor is, ha ezeknek a szülék ellenségei s ha ezek elkészítésére gyermekeiket nem nógatják, az elkészítésben nem ellenőrzik s az egészségtani követelményekre éppen nem tekintenek.

Ha mindezt összevetjük, nagyrészt egyet kell értenünk Sch r ö d e r-

rel, ki így szól: „Igen szép, ha az iskola házi feladványai a tanulók ismereteit erősítik, mélyítik, önmunkásságra serkentenek és szorítanak s az iskola és szülei ház között összekötő kapocs gyanánt megvannak. De a gyakorlat rideg valóságában az elmélet eme, mindent gyógyító Panaceaja romboló Pandorává változik, melynek vészes szelenczéjéből beözönlök tanítóra, szülőre, tanulóra egyaránt: mérgeződés, bosszúság forrása az elsőre nézve: a szüleknél gyakran alapul szolgál az iskola megszólására; a gyermekekre nézve pedig sokszor káros, mert gátolja őket a testi fejlődésben, elvevén a játékhöz szükséges időt és kedvet s terhet rakván a gyermekek vállaira, a tanulókkal való igazságtalan bánásmódra adnak alkalmat, melyből aztán jó talaj készül a hazudozás mákvirágainak tenyészésére.*

Ha házi feladatot adunk, nem elég azt paedagogiailag helyesen kimérnünk s aztán számon kérnünk, de tudnunk kell, van-e ideje, alkalmá, eszköze a gyermeknek annak elkészítésére, nem gátolják-e őt abban a szülek, vagy egyéb körülmények s vajjon ügyelnek-e a szülek arra, hogy a gyermek feladványait maga készíti-e s a készítőkor az egészségtani szabályok megtartatnak-e? Házi feladványoknál a szülekkal is van dolguk s ezeket szép szóval, jó tanácsal meg kellene nyernünk, meg kellene tanítanunk mindarra, a mi szükséges ahhoz, hogy a házi feladványok a szülek tenyleges nevelői hatása mellett céljokat csakugyan elérhessék.

Nagyon rossz tanítók és nevelők volnánk, ha minden nehézségekkel nem számolva és mindeme gátakat le nem rontva, minden kelleket elő nem készítve, mi csak mérnök egyre-másra a házi feladványokat s büntetnők az ezeket el nem készítő tanítványainkat. Es nincs okunk a házi feladványok föltétlen ajánlására vagy elvetésére sem. Van iskola, melynek viszonyai egészen megengedik s hol a szülek még szinte elvárják a házi feladványokat, de van aztán sok, a hol ezeket mellőznünk kell. Minden iskolában pedig lehet adnunk, ha nem is mindig, de gyakran, házi feladványul olvasást és emlézést s nagyon ritka iskola az, hol még a szünapokra sem adhatunk fel rajzolás vagy írást. Ebből azonban épen nem következik az, hogy a házi feladványt nem, vagy keveset mérő iskola önmunkásságra nem nevel, az emlékezetet nem képezi s a szülei házzal semmi összeköttetésben nincs! A helyes tanítás, az iskolai csendes foglalkozás, a szóbeliségre fektetett s a szemléltet, tanultak fogalmazását, leírását az iskolában eszközöltető tanítás mind és mindenkor önmunkásságra nevel s emlékezetet képez: a szülei ház és iskola összekapcsolása pedig legfőképen a tanító egyéniségétől s a szülek értelmi fokától függ.

Mivel legtöbbször olyan iskolában működünk, hol tanítványaink egy részének nyugodtan adhatunk házi feladványokat, míg más részének főleg írásbeli feladatot adunk épen nem lehet, nem szabad: én okszerűnek s helyesnek tartanám azt, hogy ily iskolában hetenként kétszer vagy többször — a viszonyok szerint — emlézési s egyszer írásbeli házi feladványt adjunk, ezt számon kérjük: de tanulóink megítélésénél, a számonkérésnél vegyük pontosan figyelembe a családi körülményeket s igyekezzünk odahatni, hogy az okvetetlenül szükséges feladatot az otthon ezt el nem készíthető gyermek az iskolában készítse nem büntetésből, hanem azért, mert ez reá nézve jobb s mi nekik jóakaróik vagyunk. Ezt a gyermekek és szülek előtt egyaránt ki kell fejtenünk.

Ezekben mondtam el nézeteimet s végül csak egyet jegyzek még meg.

Az iskolai joggal keveset foglalkozunk. Nincs eldöntve, még csak tisztázva sem az a kérdés: van-e joga az iskolának házi feladványt adni a szülék beleegyezése nélkül s büntetheti-e a gyermeket, ha ez azt el nem készíti?

Ezt a kérdést az usus úgy döntötte el, hogy az iskolának van joga benyulni a házi nevelésbe és van joga büntetni. De aztán eme szép jogok mellett kiváltsága zsebre rakni mindama megszólást, gorombaságot, melyben a szülék némelyike részesíti és öröme telhetik abban a sok bosszuságban, szava sulyának, tekintélyének ama rombolásában, melyet a munkájában meggátolt s a szülék keresetlen szavai miatt elkapatott, illetve vérszemet kapott gyermek okoz. Valóban a házi feladványok okai jórészt annak, hogy némely tanító örökös vesződésre van kárhozható s hogy némely iskola a büntetésekből ki nem fogy soha. Ez meg kissé drága ár azért a jogért, melyet az iskolától elvitatni én sem akarok s csak azt szeretném, hogy érte az iskola a szülék helyes és együttes közrehatása folytán kevesebbet fizessen, vagy, ha úgy tetszik, kevesebbet lakoljon. E czélből pedig ajánlom, hogy házi feladványt ne adjunk sokat; elkészítését ne követeljük minden — egymástól nagyon különböző körülmények közt élő — gyermektől egyforma szigorúsággal s igyekezzünk arra, hogy a család velünk és mi velök egyetértőleg járjunk el. Így a jog megmarad s ára is esekélyebb lesz.

Ujfalussy Sándor.



A tanító mint a gyermekek bírāja.

Tagadhatatlan, megdönthetetlen paedagogiai igazság, hogy a gyermekeket megismerni a tanító egyik legfőbb feladata. Azonban ez a megismerés kevésbé történhetik meg az iskolaszobában és így alkalmat kell keresni s nyújtani, a mikor a tanulóknak levő egyéni tulajdonság szabadabban nyilatkozván, az individualitás könnyebben megfigyelhető s tanulmányozható. A gyermekek kiismerésére a legjobb alkalom nyílnék a szülői házban, de oda csak ritkán hatolhatunk be: épen ezért a megfigyelésre más módokat s más eszközöket szükséges keresnünk, hogy czélt érjünk. Növendékeink egyediségének ismerete nélkül alig volnánk képesek nevelői feladatunknak megfelelni. Hányszor ki lennénk téve annak a veszélynek, hogy a gyermek egyes tényeiből, — nem figyelvén meg az ő gondolkozási irányát, természeti arravalóságát — helytelen véleményt szereznénk magunknak; a tanuló naivitását félremagyaráznók, komorságának más, nyugtalanosságának megint más okot tulajdonítanánk, mint a miő az igazi. Humboldt Sándorról, Linnéról, Petőfiről rossz véleménynyel voltak tanítói és mégis amazok nagy emberekké váltak. Hányszor látunk növendékeket, a kik eleinte nyugtalanok, figyelmetlenek, hanyagok stb., de lassanként, helyes vezetés mellett, rendhez szoknak, szorgalmasak, önértetések lesznek és a mint az életévekben előhaladnak, meghazudtolják azt a hibás prognostikont, a melyet kezdetben róluk formáltunk. De megint lehetnek ellenkező esetek is, midőn t. i. valamely gyermek 6—8 éves

korában mint valamely csoda tűnik fel előttünk, és 20 éves korában mi lett belőle? egy rakoncátlan, korlátolt értelmű legényke!

Tény, hogy vannak gyermeki természetek, a melyek hamar tévutra vezetik a szemlélőt. Külsőleg is hányszor találunk valamely gyermeket csinosnak, szépnek, holott ha jobban megfigyelnök, véleményünket kénytelenek volnánk megmászítani. Az ifjuságnak az arczon elömlő fénye gyakran megakadályoz bennünket, hogy a vonásokat közelebről szemügyre vegyük. Szint így vagyunk a növendékek lelki életének nyilatkozataival szemben is. Mind az a tett és szó, a melyben szellemök nyilvánul, meglep minket, mert ebben az életkorban még keveset várunk tőlök és így megtörténik nem egyszer, hogy ítéletük badarságait hajlandók vagyunk a szellemesség rovására felírni. A gyermekek tényeit az okosság forrásából gondoljuk gyakran eredni, holott ha komolyabban türeksznők a dolgot, azt tapasztalnök, hogy az okszerűség helyett a képzelem avagy épen csak az ösztön vezette őket. Látszat szerint egy-egy gyermek sokat ígér, de később keveset vált be.

A lélekismerő tanítónak tudnia kell, hogy az ember a jóra és a rosszra hajlandóságokkal, dispositiókkal jön a világra, és tudnia kell azt is, hogy a nevelés célja semmi más nem lehet, mint eme jó tulajdonságokat oktatás, fegyelmezés segélyével tovább fejleszteni, a rossz irányú hajlandóságokat meg elnyomni. De hogy a nevelésnek ezt a célját sikeresen elérhesse, ő neki minden eljárását a gyermek egyéni sajátosságaira, araválóságára kell alapítania. E nélkül például értelem nélkülínek, a tanulásra képtelennek decralálna sok olyan növendéket, a kinél nincsen meg a kellő élénkség s a ki lassan fog fel valamit; és viszont minden jóra képesnek ítélné azt, a ki élénk, mozgékony természetű, holott alapjában véve csak csalóka könnyűséget vagy épen szelességet árul el.

A legtöbb elhibázott nevelés onnan ered, mert az intézők nem tudták a gyermeknél a valódi qualitást a látszólagostól megkülönböztetni: azt hitték, hogy neveltjök majdan jeles emberré válik: hizelegtek az ő önérzetének, ez által hívva, restté tették, és így még jó szerencsének mondható, ha a jövődöbeli „jeles ember” valamilyes közepserűvé fejlődött ki s nem lett teljesen haszontalanná, magának és másoknak ártalmára, veszedelmére. Egyik gyermek természeténél fogva felénk és magába zárkózott, tehát nehezen megközelíthető; a lélekismeretben kevésbé jártas nevelők azt hiszik, hogy ez a makaesség és alattomosság folyománya; a másik gyermek nyílt és közlékeny; erre azt mondják, hogy könnyelmű, szeles. És ezen nézetekből kiindulva, könnyen megeshetik, hogy az előbbit csakugyan hypokritává, a másikat meg ellenszegülővé, öntefjüvé nevelik, holott helyes eljárással s az alap-természet küismerésével mind a kettőből derék embert fejleszthettek volna ki.

A nevelőnek továbbá nem szabad feledni, hogy a gyermek, gyermek. Régi igazság és mégis hányan szem elől tévesztik ezt. A gyermeki kor a tökélytelenség és nem a higgadt belátás kora. Mi nagyok gyakran esünk abba a hibába, hogy növendékeinket a mi saját és nem az ő szempontjokból ítéljük meg; olyan érzelmeket és akaratert várunk tőlük, mint a minü bennünk lakozik és olyan ítéelő tehetséget, józanságot kívánunk meg azoktól, mint saját magunktól. Feledjük, Curtmann szerint, hogy a tudás a gyermekek cselekedeteinek ritkán képezi forrását, hanem annál gyak-

rabban az élénk képzelődés, a felületes értelem és az öntudaton nem alapuló ösztön.

Hát még a nembeli különbségek?! A ki a leány- és a fiúgyermeket jól megfigyelte, mi hamar átláthatta, hogy az egyes, sokszor lényegteleneknek látszó cselekvési motinumokban ő köztük mily nagy az eltérés.

A dolog lényege tehát elvégre is abban áll, hogy mielőtt a tanulók magaviselete fölött ítéletet akarnánk hozni, tegyük tanulmányunk tárgyává az ő egyediségeket, s ne mulasztunk el egyetlen alkalmat sem, a mikor a gyermekeket megfigyelhetjük. Növendékeink lelke egy kis erősséghez hasonló, a hová az ügyes tanító úgyszólván minden erőszak nélkül behatolhat, a kevésbé ügyes pedig semmi módon nem képes bejutni.

(Vége következik.)

Zajzon Dénes.

TÁRCZA.

Az első kondiczió.

(Vége.)

Oda érve, elővette a kikészített vizitkártyát s azt a szobalánynak adta, (pedig szakácsnő volt) hogy jelentse be. A bogaras kártya, úgy látszik, megtette a kívánt hatást, mert X. úr maga sietett a tanító urat üdvözölni. Bevezette egy mellékajtón szobájába, mialatt — mintha a földből jönnének — tompa jajgatások hallatszának. Benőt lenyomták egy karosszékbe, kezébe szívert adtak, kínálták, gyujtson rá s elkezdődött a tárgyalás. Alig mondta el Berő küldetése célját, nyílik az ajtó s jön ő Nagysága két kis növendék leánnyal s nyomban utána egy kisírt szemű sárkány: Hát ez lesz az én tanítóm? Mért van olyan furesa ruhája? Én bizony ettől nem fogok tanulni! Ez az apostrofálás mind egy alatt lett elmondva, nyomban erre következett egy apai baraczk (amolyan jó gyakorlott), mely nagyot durrant, Karesika — a sárkány — nagyot ordított, a leány testvérek kacagtak, a mama ingerülten ránczigálta s csitította őket s be volt mutatva egymásnak: tanító és család, tanító és tanítványok. S folytatták, ahol félbeszakítottak, csakhogy — természetesen — egész kedélyesen, a gyerekek előtt.

„Ez a haszontalan kölyök itt — folytatja az apa — lesz a tulajdonképi tanítvány. A harmadikban megbukott. Csintalan, rossz gyerek ugyan, de a szíve — kérem — oh az jó! Szép bánásmóddal sokra lehet vele vinni. Egy órát kapna naponként. (Benő minden mondatnál meghajtja magát s morog valami igen, kérem stb. ilyfélét). Na és ha már itt van tanító úr (ecce tanító úr!) evvel a két kis leánnyal is lehetne kissé correpetálni, csak épen utánuk nézni, tudják-e leczkékjüket s ha nem tudnak esetleg, kissé magyarázgatni.”

„Hát zongorázni tud tanító úr? veszi át a szót a mama. Mert a

leányok már feléve zongoráznak. Jó volna talán papa, ha a tanító úr hetenként egyszer egy-két perczig játszanék a lánykákkal.*

„Oh igen! zongorázni és hegedülni is tudok, édes apám tanított reá.“ feleli Benő.

„Van itt aztán még egy kis fiam — folytatja a papa — no, de ő nem jár iskolába, ő majd csak brodziczereskedik, talán ragad reá valami, ha nem, az se nagy baj, legalább ülni tanul. Most is künn kószál. Végre van egy gimnasista fiam, elsőbe jár, hát azt csak a latinból kellene kissé segíteni. Sőt lehet, hogy nem is lesz szüksége segítségre.“

Ez az utolsó tanítvány ugyan szöveget fütött Benőnk fejébe, mert hisz ő realista s a latinhoz még kevesebbet ért, mint az egyszeri hajdú a harangöntéshez, de hát mire ne vállalkoznék egy első éves képezdei hallgató? Majd megtanulja amennyire szüksége van, még ebből is haszna lesz. Csak nem hagyja ilyen csekély ség miatt itt ezt a pompás conditiót. Vesz magának latin grammatikát, a többi pénz jó lesz a deficit fődözésére s helyre áll a finanziaális egyensúly. Úgy lesz!

Úgy is lett! De hátra volt még a tragoedia. Mert azt hiszem joggal nevezhetem tragoediának (vagy ha jobban tetszik: drámai bonyodalomnak) az egész tárgyalás azon momentumát, melytől mindegyik fél — fél. Benő se nagyon sokat, de keveset se szeretne kérni: X úr pedig minden áron a lehető legminimalisabb összegre szeretné reducalni a honoráriumot s így egyik se akar kirukkolni. Benő: Hát ha keveset kérek! Apa: hát ha sokat ígérek! Így tartott ez a Hamlet-i töprenkedés, míg Benőnkben — elgondolván azt a sok munkát, mely itt kinálkozik, fölülkerekedik a vérme s véralkatot s — horrendum! — 10 pengőt kér. Az apa úgy néz a levegőbe, mint aki számol, pedig titkon azt a merészséget bámulja, melylyel ez a fiatal ember épen kétszeresét kéri az általa e célra kijelölt összegnek. Segítségére jön azonban a tapintatos mama s megleli az aranyos középutat. Hiszen nem lesz olyan sok dolog! Csak egy fiú tanul majd tulajdonképen, csak egy órát kell mindennap adnia, vasárnap nem kell eljönni, csak ha akar és úgy tovább; ajánl tehát öt torintot és mindennap u z s o n n á t. Az uzsonna hallatára Benő ismét véralkatot cserél, enged a tizből ötöt, X urék megtoldják a honoráriumot egy egész uzsonnával s — megkötik az alkút. Holnap kezdődik a tanítás!

De már erre elkészült Benő! Szorgalmasan olvasta a neveléstannak „A gyermekekkel való bánásmód“ című fejezetét s emellett egészen megfélekedett arról, hogy neki tulajdonkép két egyenletet kellene közelebb vinnie a megfejtéshez. Maradék pénzén vett egy régi Szepešy-féle grammatikát s kiszabta magának belőle a lezskéket, mennyit és mit fog tanulni s tényleg el is jutott szerencsésen az ABC végére. Akkor aztán megtömté pipáját s füstölögye ábrándozott, mi nála a két első véralkat győzelmét jelentette a két utolsó fölött.

Másnap kezdődött a tanulás. Csak egy tanítványa volt — először. De egymás után vonultak föl a többiek. Karcika azonban csak az apai barack buzdítása után szánta rá magát a tanulásra. Folyt aztán erősen a munka, még a kis brodziczer is kapott dolgot; megmutatták neki, hogyan kell „i“ betűt csinálni, amelyeket ő aztán oly buzgalommal pingált, hogy még a szája is járt „föl, le,“ aszerint, amint az alkotó voná-

sokat fabrikálta. Hamarosan tele is irt minden előkeríthető papirost s utóbb, másnak hiányában, a mama ott felejtett fehér selyem szalagját tisztelte meg buzgalmaival.

Lassan-lassan hozzátörődtek egymáshoz. A kávé soh'sem hiányzott, utána a papa szivart ajánlott föl, de megvallhatom, hogy az egy percnyi zongoragyakorlat is nagyon tartotta magát, még pedig rendesen egy-egy óráig. Legelmaradhatatlanabb volt azonban a Karcseika apai barackja: ezt mindennap oda kellett nyomni a feje bubjára. Azt hiszem e nélkül ép úgy nem tudott volna tanulni, mint a hogy Xerxes az ismert „Uram, ne feledd a görögöket!” nélkül nem tudott enni.

Legszorgalmasabb kétségkívül a brodzicer volt. Mindenkinek, akit csak elfoghatott, bemutatta az ő gyakorlott „i” betűit. S miután mindenféle tisztességesebb külsejű papirost (no meg selyem szalagot) eltettek a keze ügye alól, mindig csak olyan papiroshoz jutott, melyről minden oknyomozói tudomány nélkül bátran ki lehetett mondani, hogy azon bizonyosan legyek tartottak vándorgyűlést. Épen ilyen „táblán” mutogatta a vendég N. tanácsosnak az ő tudományát. Ennek azonban feltűnt, hogy soha pontot az i-re nem tesz. Hát készen van ez az „i”? Mért nem teszsz pontot is reá? Pontot? Minek? Hát nem látja a bácsi ezt a sok pontot itt a papiroson? Ugyis elég pont van itt már! S egész komolyan mutat reá a legyeket eláruló pontokra. Büszke is volt reá Benő! Aztán meg ez legalább mindig akart tanulni, a többi soh' se. S ha ezt akarta valamire megtanítani, nem kellett neki is külön tanulnia, mint az a gymnasistánál már nagyon is gyakran történik. Ez mindig kevesebbet kezdett a latinhoz érteni s mindig több magyarázatra szorult. Csak az volt a bökkenő, hogy könyveik alaposan különböztek egymástól, lévén az egyik új, a másik pedig nagyon is régi kiadás: s ha Benő úgy magyarázta a praepositiókat: Trans, apud, adversus, stb. addig a gymnasista könyvében így volt: Ante, apud, ad, adversus stb. S ez olyan konfuzióba hozta Benőt, hogy mikor az „accusativus cum infinitivoról” kellett volna magyaráznia, akkor a legnagyobb tüzzel szavalta el az „ablativus absolutus”-t. Nem is nagyon sokra mentek. A gymnasista lassan ugyan, de biztosan bukott negyedről, negyedre. Benő pedig mindig nagyobb és nagyobb hallgató lön s mindig nagyobb erőt vett rajta az epés véralkat. Sajnosan győzöttek meg erről tanárai. Akár mikor szólították föl: hallgatott! Nem esoda! Az a sok latin tanulás egészen elrabolta idejét, másra nem jutott. A conditio tartott tovább, a képezdész, mint ellenzék megtehetette a szükséges beruházásokat, de eljött az év vége s magával hozta a természetes eredményt: tanító és tanítvány egyaránt bukott! Ez pedig öreg hiba volt. Tapasztalta ezt úgy az apa, mint az anya részéről. Mindenki megboszulta magát. Az anya nem adta ki az utolsó porció kávé, az apa nem kínálta meg utoljára szivarral s a lehető legromgyosabb „ötös”-sel honorálta. Még Karesi is elordította magát: „úgy-e mondtam, hogy ettől nem fogok tanulni semmit.” Oly természetesnek tartotta ezt az apa is, hogy még a szokásos barackzról is megfeledezett.

Benő pedig összepakolta a czókmókját s ment nagy búsan haza. Volt ugyan mindene, ami egy képezdésznek kell, csak az volt a baj, hogy olyasmije is volt, amire nem épen volt szüksége t. i. a bizonyítványában valami! Otthon az öreg nagyon haragudott, ismét a nyugdíjra gondolt,

de szerencsére ismét lemondott róla, hanem megtiltotta fiának, hogy a szemé elé kerüljön. Egy eredménye azonban mégis volt ez évnek az apára nézve: kénytelen volt ugyanis konstatálni, hogy fia nem hasonlít többé Leibnitz-hez, jelleme határozottan irányt vett, fia búskomor véralakú.

Schwetz Vilmos.



KÜLFÖLDI TANÜGYI HIREK.

A fegyelmzési jognak tulságosan szigorú alkalmazása miatt Kreuzburgban egy tanítót 50 márká pénzbürságra ítélték; a kir. ügyész három havi fogságot indítványozott. Még elszomorítóbb azonban az eset St.-ben, a hol a tanítót nyomban el is zárták, mivel a fejre mért ütés által egy fiúnak halálát okozta, a mit a hivatalos bonczolás is megerősített. — Lám, lám, a mi nagy műveltségű szomszédainknál is megnyilatkozik ám még az ázsiai vér!

Egy westfaliai városkában nem irigyelendő meglepetésben részesültek annak tanítói. Az iskola böles előjárósága hivatalos formában adatta tudtára tanítóinak, hogy ezentúl szigorúan óvakodjanak a hírlapokba írás bármely módjától, különben és erre következnek a megfenyegetésnek ismert variációi. Úgy látszik, jegyzi meg egyik német lapírtásunk, nem sokára még a hírlapolvasást is meg fogják tiltani azok a böles férfiak.

Ausztriában a közoktatási miniszter a vidéki iskolák tanácsosaihoz intézett köriratában arra hívja fel nevezettek figyelmét, hatnának oda, hogy a hol csak lehetséges, de legalább is az elemi ötödik osztálytól kezdve a két nem béli ifjúság külön választva taníttassék. A megokolás azon illetlenségekre hivatkozik, melyek a két nem együttlété által annyiszor ismétlődnek.

Szerbia tanügyi állapotai habár lassu, de mégis örvendetes haladást mutatnak az utóbbi időben. A népiskolába járó tanulók létszáma 50,000-re emelkedett; a közép- és szakiskoláké 5000-re. A tanerők szintén szaporítottak; elemi tanító volt 1200, középiskolái és más 310. Tervben van egy felsőbb leányiskola és egy új tanítói szeminárium felállítása. A tanítói szemináriumokba pedig ezentúl nem vesznek fel többé három, hanem csak négy gymnasialis osztályt végzett tanulókat, a tanfolyam azonban nem mint eddig négy, hanem csak három évből fog állani.

Nürnberg város hatósága belátván iskolái fölött való felügyeletének hiányosságát, két tanítót bizott meg az állandó és folytonos felügyelettel, kik szakadatlanul kötelezvék minden iskola belső és külső viszonyait tanulmányozni. Ez intézmény, úgy tudjuk, minálunk a fővárosban is már a megvalósítás felé közeleg.

A porosz közoktatásügyi miniszter a felekezeti hatóságokat annak idejében azzal a joggal ruházta föl, hogy a tanítóképesítő vizsgálatoknál magukat egy biztos által képviseltethetik. Ez a felekezeti képviseltetés a jövőben csak az első tanképesítő vizsgálatnál érvényesíthető; a felekezeti biztosoknak pedig figyelmökbe ajánlatott, hogy a vizsgálat me-

netébe való személyes beavatkozásuk az ügy érdekében sem mutatkozik kívánatosnak.

Németország legjobban fizetett tanítói a Majna melletti frankfurtiak. A kezdő tanító fizetése 1800-ra, mely 5—5 éves időközben 400 márkával 3400 m.-ra emelkedik. Egy 30 éves korban levő tanítónak minden esetre 2200 m. fizetése van. Az igazgatók fizetése 4600—5400 m. között váltakozik; a tanítónőké pedig 1600—2400 között.

Az elzászi iskolákban elrendeltetett, hogy a heti 30 órából 25 ezentul német, és 5 óra francia nyelven tartassék meg. Mit szólunk ehhez a mi százsz és tót testvéreink?

Amicus.

LEVELEZÉS.

Békés, 1888. október 20.

Tisztelt szerkesztő úr!

Sokkal többször hallottam és olvastam a lapok hasábjain tárgyalni a néptanító szomorú sorsát, azaz hogy nincs kellőleg jutalmazva fáradsága és a társadalomra valóban nagy hasznot hozó munkássága. Nem szándékom a panaszokat szaporítani, noha én is a tanítók azok egyike vagyok, kiről a társadalom nem gondoskodott, hogy 30 évi tanítóskodása után most, 81-ik évében, támogathassa magát az évtizedekig tartott munkássága gyümöleséből. Tanítószágom főjutalma az, hogy számos növendékeim képesek önerejükből szorgalom által fentartani magukat, sőt néhány előzvegült családja képeztetéséről is bír gondoskodni. Nem szándékom zúgolódni sorsom és pályatársaim helyzete miatt, inkább vigasztalója óhajtok lenni az elkeseredett szíveknek. — Egy előregedett derék tanító levelét zárom ide, mely hű tükre annak, hogy a tanító sorsa hajdan sem volt irigylendő. A levél írója Laborfalvi Benke József volt, szülőimnek egyik becsült barátja, s ezen oknál fogva szívt levelében engemet hűgomnának. — Ha jónak látja szerk. úr ennek közlését, talán megnyugtatólag hat ennek áttekintése azokra nézve, kik a tanítók jelenlegi állásával nem elégsznek meg.*)

Magamat tisztelettel ajánlva vagyok stb.

Karacs Teréz.

Diós-Győr, 1855. május. 9.

Kedves hűgom.

Ezelőtt mintegy másfél évvel önkényt, részint előljáróim kívánatára lemondván az iskolai nyilván tanításról, azon hízegő reményben, hogy csaknem 30 évig híven folytatott oktatói hivatalom tekintetéből oly nyugdíjjal nyerek, mely hátralevő napjaim élvezhetőségét némiképp könnyíteni fogja. Csalodásomat nyilvánítá azonban az Országos kincstári hivatalnak azon határozata, melynélhogva nem többet nyerek mint 33 ft 54 kr. pp. évenkénti díjosztásom fejében.

E nyomorult nyugdíj mellett koldusbotra szorulni kénytelen leszek vala, ha magamban annyi erőt és tehetséget nem érzek vala, mely jövendőmre nézve némileg biztosít. Hogy tehát magamon segíthessek ily bizonytalan és valóban szánakodásra méltó sorsomon, elhatározám magány órákat adni a franczia nyelvből, melyben ifjú korom óta nagy jártasságom van.

* Szívesen közlöm a legrégibb magyar nevelő- és tanítóú levelét, valamint némli Laborfalvi Benke József is, a ki — úgy tudom, Jókai Mór koszorús költőnk megboldogult nevének atyja volt.

Szerk.

Emélfogyva, kedves húgom, bizalmasan kérem, hogy kiterjedt ösmeretségénél fogva, engemet az érdekelt nyelv tanítására nézve, némely érdemes családoknál ajánlani szíveskedjék, reményelvén, hogy ajánlata sikerül, és bennem vetett bizalmuk az illetőknek, hitem szerint, nem lesz meghiúsítva.

Magamat szíves jó indulatába ajánlva maradok kedves húgomnak *)
alázatos szolgálója

L. Benke József,
nyug. tanító.

IRODALOM.

— „Módszeres írkák“^at állítottak össze Hortobágyi Antal és Szabó Lajos fõv. tanítók, azon czélból, hogy a négyvonalas írásból az egyvonalas írásra való átmenetet megkönnyítsék a tanulóknak. — Minden tanító érezhette, hogy a négyvonalas írásról az egyvonalasra való áttérésnél hiányzik a fokozatosság, mely mint minden, úgy ezen tantárgynál is nélkülözhetetlen. Már pedig az írástanítás mai rendszere, melyben újítás körülbelül egy fél század óta nem történt, minden fokozatosságot nélkülöz, mert a negyedik osztályban a négyvonalas írásról a tanulók azonnal, — minden átmenet nélkül, — áttérnek az egyvonalas írásra. Hogy ezen átmenet mily nehéz, tudjuk mindannyian. A gyermekek nem képesek arra, hogy az elveszített 3 vonalat maguknak odaképzeljék; ennek kifolyása, hogy az egyes betûalakok különbözõ nagyságúak s így az írás veszt ezen átmenetkor tetszetõsségébõl, sõt az elemi iskola 4-ik osztályát végzett gyermek az életben soha vagy csak a legnagyobb fáradsággal szerzi meg az egyvonalas szépírást. — Ezen hiányon segíteni óhajtanak Hortobágyi és Szabó kollegáink az által, hogy az írásban 5 fokozatot különböztetnek meg. Az elsõ fokozatú írás rendez 4 vonalra; a második fokozatú szintén 4 vonalra s különbözik az elsõtõl annyiban, hogy a középvonalai közti tér szûkebb. Mind az elsõ, mind a második fokozatnál a betûalakok dõlttségének meghatározására szolgáló részutas vonalak is fel vannak tüntetve. A harmadik fokozatnál elmarad a felsõ közép vonal. A negyediknél a felsõ középvonalon kívül még elmarad a felsõ és alsó vonal is, s végül az ötödik fokozatnál egy vonalon írnak a tanulók. Megjegyzem, hogy a harmadik és negyedik fokozatnál a középvonalak mindinkább szûkülnek, úgy, hogy a gyermekek a kisebb betûalakok írásához szoknak. Azonkívül az egymásután elmaradó vonalak a sor elején és végén jeleztenek, hogy a tanuló mindenkor tudja, mekkora betûvel kezdje és végezze az írást; csak a sor közepén van õneréjére bízva, ami igen helyes, mert azáltal öntevékenységre és önállóságra szokik. — Ezen írkák összeállítása szerencsés gondolat s örülhetünk, hogy Hortobágyi-Szabó kollegáink ezekkel megleptek bennünket. A nevük „Módszeres írkák“ s a már említett elõnyön kívül még hozzá járul az is, hogy nem tiszta fehér papírból, hanem sárgásba játszó fehéres színû, sima, nem fényes papírból vannak készítve s orvosi vélemény szerint teljesen megfelelnek az egészségtan követelményeinek. Vonalozásuk is föltûnül az eddig megjelenteket, amennyiben nem kék, vörös vagy zöld, hanem egyenletes fekete, a fõ vonalak erősebben feltüntetve. — Szerény nézetem szerint ezen írkák, melyek a Szt.-István müintézetbõl kerültek ki, csakhamar általános elterjedésnek fognak örvendeni s ki fogják szorítani a rosszabb minőségû írkákat. Árak drabonkint 1, 2 és 3 kr. Megrendelhetõk fentnevezett müintézetben és a szerzõknél, Stuchlik András, fõv. néptanító.

*) Hü másolata az eredetinek némely a családjára vonatkozó mondatok kihagyásával. Szegény Benke levele írásakor mintegy 80 éves lehetett. K. T.

VEGYESEK.

— **Pályázat.** A „Csongrádmegyei tantestületek egyesülete (Alf. tan. egyl.)“ a következő tételre pályázatot hirdet. 1. Készíttessék egy tervezet, mely kifejtse: Miképen létesíthető a falusi és tanyai iskolák mellett népkönyvtár, kapcsolatban a nép köréből alakítandó könyvtár-egylettel, és úgy szervezve, hogy a tanító vezetése alatt álló népkönyvtárban időnként ismeretterjesztő, népies felolvasások vagy előadások tartassanak.“ Pályadíj Lévay Ferencz kir. tanfelügyelő úr által e czélra adott 2 drb. m. kir. arany. A pályamunka $1\frac{1}{2}$ legföljebb 2 írott iv lehet. 2. A „Vass Mátyás-féle alapítvány kamataiból 4 drb. m. kir. arany jutalom díjjal pályázat hirdettetik szabadon választandó, illetve választható tétel megfjítésére. A pályamű, — mely legalább is 6 írott ivre kell, hogy terjedjen, — választható a nevelés és módszertan köréből, fejtegetheti a népoktatás közigazgatási kormányzatát, foglalkozhatik továbbá közérdekű napi kérdésekkel stb. — A pályanyertes mű a jövő 1889. évi egyesületi közgyűlésnek egyik fölolvasási tételét fogja képezni. Ezen közgyűlésen fog a jeligés levél is fölbontatni és a pályadíj kiadni. Pályázati határidő mind a két pályatételre 1889. év február hó 2-ika. — Pályázni csak egyesületi tagok jogosítvák. Az idegen kézzel írt munkák szerző nevét rejtő jeligés levéllel alulírottához küldendők be. Szeged, 1888. október hó 21. **Ferenczi János**, egyesületi elnök.

— **Vadtanítók.** A pestmegyei tanfelügyelő, Tóth József úr, a pusztai úgynevezett vadtanítók kiszolgált katonák, mesterségükből megélni nem tudó mesteremberek, télen más munkával nem foglalkozó tanyás gazdák) fölött a legszigorúbb ellenőrzésre kér Pestmegye közigazgatási bizottságától sürgős intézkedést, mert hiszen semmi más, mint a gyermek-zsenge korában a szívet megmértelyező, fejlődő korában pedig az agyat megrontó s így a kedély és értelem, az igaz vallásosság, a nemes erkölcs, tehát az emberi társadalom ellen intézett merénylet az, a mit e rettenetes kufárok, alattomos szű módjára véghez visznek ott a hová téli időre vagy egyáltalán bármikor „beszegődnek“ az alatt a tisztességesnek látszó külszín alatt, hogy a tanyai gyermekeket, — persze a tőlük kitelhető és igen sokszor a legszemérmetlenebb szavak kíséretében „legalább“ az írásra és olvasásra „oktassák“ és hogy a „szegény veszni induló elhagyott gyerekek közt „legalább“ a vallás tanításával foglalkozzanak.“ a legtöbb esetben pedig magának a vallásnak profanálásával. A tanfelügyelő úr előterjesztésére a közigazgatási bizottság a következőleg határozott: „A megyei tanfelügyelő okadatolt előterjesztésére a közig. bizottság maga is belátván, hogy az úgynevezett vadtanítók sokkal több kárt tehetnek a gyermekek erkölcsi és értelmi fejlődésükre, mint sem azt következményeiben még csak kiszámítani lehetséges volna, felelősség terhe alatt utasítottatnak a városok polgármesterei, úgyszintén a járási főszolgabírák hogy a hatósági körükbe eső városok és községek pusztáin levő tanyákon a legszigorúbb felügyeletet gyakorolják és rendőrileg is gyakoroltassák arra nézve, hogy vajjon nem húzódtott-e meg azokban valami kóborló vagy helybeli vadtanító, minthogy a tanítás ily neme sehol és semmi körülmény közt sem engedhető meg. — E rendelet a vételtől számított 14 alatt mindenütt (városokban, községekben, pusztákon) kihirdetendő, azzal a hozzáadással, hogy a kik e tilalom ellenére is ily kóborló vad tanítókat fogadnak, valamint maga a felfogadott vadtanító is, főlebbezhetetlenül egyenkint 25—25 frittal fognak büntettetni s ezenfelül a felfogadott tanító, ha nem helybeli illetőségű s a maga fentartására biztosítékot nem tud kimutatni, illetőségi helyére fog tolonczoltatni.“ Kelt Budapesten. Pest-Pilis Solt Kiskunvármegye közig. bizottságának 1888. évi október hó 11-én tartott üléséből. Gróf Szapáry István, főispán, mint elnök.

— „**Halhatatlanság az irkák boritékán.**“ Az Adorján Miklós szerkesztése mellett Csurgón megjelenő „Iskolai Szemle“ című nevelés-oktatásügyi közlöny legutóbbi számában a fenn idézett czím alatt olvassuk a következőket: „Fővárosi

iskolaigazgatók arezképeivel és életrajzával díszített írkák jelentek meg Budapesten Vend Józsefnél Király-utca 59., a ki azokat az igazgató és tanító uraknak a legelőnyösebb számítja. — Ime a nagyzás hőbortja már az írka borítékoknak sem hagy békét. Tiszteljük a budapesti igazgató urakat, van közöttük sok érdemes és jeles ember, s csak azon csodálkozunk, hogy nevüket és képüket üzleti czélokra átengedték; mert azt meg épen nem merjük egyikről is feltenni, hogy halhatatlanságának biztosítását az írka borítékon keresse. Mindez még megjárna, ha paedagogiai tekintetek nem szólnának az ilyen dolgok ellen. Mert azok a nebulók bizony-bizony meg fogják kísérteni az általuk is ismert arezót kügazítani, — a miben nem lesz köszönet.* — Nehogy tisztelt laptársunk azt higyeje, miszerint a f. v. igazgatók tudtával és beleegyezésével díszítették azok a bizonyos írkák az ő arezképekkel, kijelentjük, hogy nekünk erről a vállalatról legkisebb előzetes tudomásunk sem volt, a mint ezt e lapban már ki is jelentettük. A f. v. igazgatótanítók semmiféle összeköttetésben nincsenek az arezképes írkák szerzőjével és kiadótulajdonosával. A „nagyzás hőbortja“ távol van tőlünk s nem keressük a halhatatlanság biztosítását a krajezáros írkákon, még egyebütt sem.

— **Bachát Dániel** ág. ev. esperes és a budapesti tót egyház lelkésze, f. hó 27-én ünnepelte papságának 25-ik évfordulóját. B. D. tót pap létére igaz magyar ember volt mindig s az ma is. Irodalmi működéséért — különösen Patófi-fordításáért — a Kistaludy-társaság is tagjává választotta. A jubiliás pap a néptanítóknak is — felekezeti különbség nélkül — legigazabb barátja lévén, őszinte örömmel üdvözölgük mi is s kívánjuk, hogy egyháza és a magyar haza díszére, a néptanítóknak is örömére — a legjobb egészségben s boldog megelégedés közt — még igen sokáig éljen!

— **Iskola a f. v. tisztviselők telepén.** Miután a tisztviselők telepének lakosága s így természetesen az iskolaköteles gyermekek száma napról-napra szaporodik, a tanács utasította a mérnöki hivatalt, hogy a telepen iskolának való alkalmas telket szemeljen ki, hogy szükség esetén rögtön hozzá lehessen fogni az építkezéshez.

— **Halálozás.** Lapunk zártakor értesülünk a szomorú hírről, hogy Turányi László fővárosi osztálytanító hirtelen meghalt. Özveggyet és három kiskorú árvát hagyott hátra — a legnagyobb szegénységben. Biztosan hiszszük, hogy boldogult kártársunk árváiról a főváros hatósága gondoskodni fog; hiszszük azt is, hogy kártársaink is felkarolják a szegény özvegy és árvák ügyét s mindent megtesznek, hogy szomorú helyzetüket elviselhetőbbé tegyék. A terézvárosi tanítók saját körükben már megindították a gyűjtést. Az iskolaszék már adott 49. frt 50 krt. Adományokat mi is elfogadunk és lapunkban nyugtázní fogjuk. A megboldogultról jövő számunkban bővebben is szólunk. Adjon az Isten sokat szenvedett, sokat nélkülözött kártársunknak esendes nyugodalmat!

Szerkesztői üzenetek.

K. T. **Békés.** Lapunk iránt való szíves érdeklődését jöleső örömmel veszem. Vajha többször is felkeresne Nagysád igen becses dolgozataival! — R. J. **Arad.** Kérlemlét, a mint lehet, teljesíteni fogom. — Z. K. **Nagy-Tapolcsány.** Kiriúró gyakorlati cikkeinek folytatását kérem. — J. N. **Vác.** Leveledet megkaptam. A lap küldése iránt intézkedtem. — A. M. **Csurgó.** Szíves üzenetét nagyon köszönöm. Társaink is örömmel vették. Fogadja mindannyiunk köszönetét. A legszívesebben üdvözölgük. — F. J. **Szeged.** A tüzérszékkel óhajtvá várom. M-i barátunk is megbízottatott. Üdvözöllek benneteket.

XI
N
„N
Me
E
F
N
Pályá
— F
annal
lázás
t o r t
zettin
tömeg
sorsje
latin
mind
más
hozzá
velés
már
az en
acták
minde
deiber
eszmé
érthet
nemcs
lomba
hó 2-4

XXIII. évfolyam. 44. szám.

Budapest, 1888. november 3.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

LAKITS VENDEL.

KIADÓ:

MÉHNER VILMOS

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz (Budapest, VI. kerület
Érsek-utca 4. sz.); előfizetési pénzek, reclamátiók és hirdetések a kiadóhoz
(Budapest, IV. kerület, Papnövelde-utca 8. sz.) küldendők.

BUDAPEST,

MÉHNER VILMOS KIADÁSA.

1888

TARTALOM.

- Elmélkedések az emberi képességek felett. — **Léderer A.**
A házi feladványokról. — **Ujfalussy Sándor.**
A tanító mint a gyermekek bírója. (Folyt.) — **Zajzon Dénes.**
Tárcza: „Az első kondíció.” (Vége.) — **Schwetz Vilmos.**
Külföldi tanügyi hírek. — **Amicus.**
Levelezés: I. Békésről. — **Karacs Teréz.**
 II. Diós-Györből. — **L. Benke József.**
Irodalom: „Módszeres írások.” — **Stuchlick András.**
Vegyesek.
Szerkesztői üzenetek.
Hirdetések.

Hirdetések.

„101 iskola-ének“

az elemi iskolai növendékek számára.

A két füzetből álló gyűjteménynek „dalkönyve” azok kezébe való, kik kóta szerint tanítják az éneket az elemi iskolában. Ára e füzetnek 60 kr.

A másik füzet, a „szövegkönyv” ára 10 kr., tartalmaz válogatott szívemelő, hazafiúi stb. versecskéket, valamint az elemi iskolákban leginkább használt dallamok szövegét. A szöveg mind a két füzetben egyenlő.

Kapható: Wehner Gyula József, főv. igazg. tanítónál, Budapest, IV. ker. gróf Károlyi-utca 8. sz.